

Management Ondersteuning

Aan de gemeenteraad

10 juli 2007
Gemeentestukken: 2007-121

Onderwerp: resultaten onderzoek referendum

1. Voorstel

Het college adviseert de raad in te zetten op het burgerinitiatief en het referendum voorlopig niet als instrument toe te voegen.

2. Aanleiding

Op 9 november 2006 heeft u bij de behandeling van de programmabegroting 2007-2010 de motie van D66/GroenLinks aangenomen inzake het referendum. Ons college is verzocht een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden en vormen van zowel een correctief als een raadgevend referendum.

3. Aspecten

In 2001 is de Verordening op het correctief raadgevend referendum 2001 vastgesteld. Op 1 januari 2002 is de Tijdelijke referendumwet in werking getreden en deze is vervallen op 1 januari 2005. Gezien de tijdelijke werking van de Tijdelijke referendumwet, is de Ridderkerkse verordening van rechtswege komen te vervallen.

Er is geen landelijke wetgeving die rechten geeft aan burgers om referenda aan te vragen. Gemeenten mogen op referendumgebied alles regelen wat ze willen, maar de Grondwet en de Gemeentewet verbieden bindende referenda en verplichten gemeenten om de vrijheid te houden om afzonderlijke referendumaanvragen af te wijzen ("zonder last of ruggespraak"). Wel is het mogelijk dat een raadslid uitspreekt, welke binding de uitslag van het referendum voor dat raadslid zal hebben.

Soorten referenda:

- Raadplegend referendum is een referendum waartoe de gemeenteraad zelf beslist. Het vindt plaats voordat de raad een besluit neemt en waarbij de kiesgerechtigden gevraagd wordt voor of tegen te stemmen. Het is de raad die bepaalt over welk onderwerp een referendum wordt gehouden.
- Raadgevend referendum: op initiatief van de inwoners om over een voorgenomen besluit van de raad, niet zijnde een uitgesloten onderwerp, een referendum te houden.
- Correctief referendum: gericht op het tegenhouden of terugdraaien van een genomen beslissing.

Inspraak

Naast het referendum zijn er andere mogelijkheden om inspraak van burgers te bevorderen:

Burgerinitiatief: Op 14 juni 2007 is de Verordening burgerinitiatief Ridderkerk 2007 vastgesteld. Inwoners van en rechtspersonen gevestigd in Ridderkerk kunnen een uitgewerkt voorstel ter plaatsing op de agenda van de vergadering van de raad of een verzoek om bepaald onderwerp in de raad te bespreken indienen, mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Het burgerinitiatief is een instrument dat de participatie en betrokkenheid van de Ridderkerkers bij het politieke proces

van discussie en besluitvorming bevordert. Daarbij is een zo ruimhartig mogelijk beleid aangehouden.

De nieuwste variant is het **p**referendum. Er wordt niet voor of tegen een bepaald voorstel gestemd, het 'ja' is al bepaald door de raad, de burger wordt meerdere keuzes voorgelegd. Degenen die kiezen wordt gevraagd welke variant de voorkeur geniet.

Een opiniepeiling is een procedure waarmee een organisatie de mening (opinie) van belanghebbenden in kaart probeert te brengen. Opiniepeilingen kunnen op tal van manieren ten uitvoer worden gebracht, bijvoorbeeld door middel van enquête, telefonisch of via internet, interviews of door handopsteking tijdens een vergadering. Een opiniepeiling heeft doorgaans niet dezelfde consequenties als een stemming of referendum.

In afdeling 3:4 van de Algemene wet bestuursrecht zijn diverse wettelijke verplichtingen neergelegd om betrokken burgers de gelegenheid te geven hun zienswijze aan de gemeente kenbaar te maken alvorens een definitief besluit wordt genomen. Op 27 september 2004 heeft de raad de Inspraakverordening gemeente Ridderkerk 2004 vastgesteld.

Daarnaast kent de gemeente Ridderkerk diverse inspraak- en participatiemogelijkheden.

Als de voor- en nadelen van referenda op een rijtje gezet worden dan ziet het er globaal aldus uit:
Voordelen

Het referendum wordt door voorstanders gezien als een instrument;

- om de betrokkenheid van de burger bij de politiek te verbeteren,
- voor de inwoner om een besluit van de gemeenteraad te corrigeren, c.q. in ieder geval aan te kunnen geven het er niet mee eens te zijn,
- de legitimiteit van een besluit te vergroten.

Nadelen

De tegenstanders vinden dat het referendum;

- zich niet verenigt met representatieve democratie,
- het politieke vraagstuk isoleert en simplificeert,
- een zeer kostbare aangelegenheid is.

Bovendien:

- kunnen burgers overwegingen laten meespelen bij de keuze die niet met het onderwerp van het referendum te maken hebben;
- bestaat het risico dat bij een geringe opkomst de besluitvorming niet in overeenstemming is met de mening van de zwijgende meerderheid.

Specifiek voor het correctief referendum geldt als nadeel is dat eenmaal genomen besluiten met vertraging in werking treden, hetgeen de rechtszekerheid niet bevordert.

Keuzes

Door de VNG is geen modelverordening opgesteld nadat de Tijdelijke referendumwet is verlopen. Veel gemeenten hebben sinds 1 januari 2005 geen werkende referendumverordening meer en bij gemeenten die het referendum wel mogelijk hebben gemaakt, is een veelvoud aan verschillende verordeningen opgesteld. Als we in Ridderkerk besluiten tot het mogelijk maken van het referendum, dan zullen vele keuzes gemaakt moeten worden zoals bijvoorbeeld met betrekking tot:

- de onderwerpen waarover een referendum kan worden gehouden en welke onderwerpen worden uitgesloten,
- welke soorten referenda mogelijk worden gemaakt,
- het aantal kiesgerechtigden dat het inleidend en definitief verzoek ondersteunt,

Gemeentestukken: 2007-121

- op welke wijze en door wie de omvang van de kring van personen wordt vastgesteld en welke procedure wordt gevolgd om te bepalen of de vereiste steun bestaat voor het houden van een referendum,
- of een referendumcommissie wordt ingesteld voor o.a. het behandelen van klachten, het geven van adviezen over de samenvatting van het referendabele besluit, toetsing van de gemeentelijke voorlichting en ook over de evaluatie van het referendum,
- of subsidie beschikbaar gesteld wordt aan instellingen die activiteiten ontwikkelen in het kader van het referendum,
- op welke wijze dekking gevonden wordt voor de hoge kosten die verbonden zijn aan het houden van een referendum.

4. Aanpak/Uitvoering

Deze informatie eerst bespreken in de commissie Samen leven van 20 september 2007 en vervolgens in de raad van 4 oktober 2007.

5. Kosten/Opbrengsten/Dekking

Invoering van het referendum heeft in zoverre financiële gevolgen dat er aan de organisatie van een referendum kosten verbonden zijn. Deze kosten zijn vergelijkbaar met de kosten van verkiezingen. Daar komen uiteraard de kosten voor voorbereiding en voorlichting bij. Gemeenten krijgen de kosten voor een referendum alleen door het rijk vergoed indien sprake is van een nationaal referendum. De VNG heeft naar aanleiding van het referendum over de Europese grondwet een rapportage opgesteld in samenwerking met Deloitte en Touche. Daarin is vastgesteld dat de kosten voor het houden een referendum € 1,95 per kiesgerechtigde bedragen. De gemeente Ridderkerk had in maart 2007 bij de verkiezingen voor de leden van provinciale staten 35.348 kiesgerechtigden. Per referendum zullen de kosten dus uitkomen op ongeveer € 70.000,00. Daarbij komen de kosten voor voorbereiding en voorlichting. Daarnaast kunnen er nog kosten bij komen voor eventueel te verstrekken subsidies.

Het college van burgemeester en wethouders van Ridderkerk,
de secretaris, de burgemeester,